

La reforma educativa de la LOE i el professorat

III. Conclusions

Per Alberto del Pozo Ortiz
Subdirector general de gestió de personal docent
Departament d'Educació i Universitats

La LOE no afronta una transformació del sistema educatiu com la que va fer la LOGSE el 1990, ja que manté l'estructura dels ensenyaments educatius no universitaris tal com van quedar establerts per les lleis orgàniques anteriors, amb l'excepció de la unificació de les etapes de preescolar i educació infantil de la LOCE en una única etapa, amb dos cicles.

Però el repte a què s'ha enfrontat –refondre en una mateixa norma legal totes les lleis orgàniques aprovades des del 1990: la LOGSE (que va transformar profundament el sistema educatiu de la Llei general d'educació del 1970), la LOPEG (sobre l'avaluació del sistema educatiu i la participació de la comunitat educativa) i la LOCE (de reforma de gran part de la LOGSE i la LOPEG)– ha tingut conseqüències molt importants: el legislador s'ha vist obligat a replantejar-se tota la legislació estatal en matèria educativa aprovada en un període de setze anys, molts dels quals van ser dedicats a la implantació de la reforma del 1990, que ha superat en dos cursos els deu inicialment previstos per a aplicar la globalitat de la LOGSE.

Tan bon punt es va arribar a la plena implantació de la reforma de la LOGSE, una altra llei orgànica, la LOCE, va reformar en sentit contrari els fonaments i principis pedagògics amb l'objectiu de millorar la qualitat educativa, sense transformar el sistema educatiu. La LOCE, doncs, aprovada al desembre del 2002 i desenvolupada per tots els reglaments curriculars i de requisits dels centres pel Govern de l'Estat, no ha arribat a aplicar-se, llevat dels criteris d'avaluació dels alumnes, avançats al curs 2003-2004, en ajornar-se a l'estiu del 2004 el calendari d'aplicació fins a la reforma aprovada aquest any 2006.

La LOE, per tant, no només deroga les tres lleis orgàniques, sinó que unifica tot el desenvolupament del dret a l'educació, llevat de la LODE, aprovada al 1985 i modificada per totes les lleis orgàniques posteriors. Aquesta unificació del cos legal educatiu ha exigut una actualització d'acord amb la situació actual, així com una adequació a les noves exigències de la societat d'aquest segle XXI, molt diferent de la de l'any 1990. La implantació de la LOGSE en un període tan ampli de temps ha estat molt diversificada perquè va coincidir amb la transferència de les competències en matèria d'educació de l'Estat a les disset comunitats autònomes. Tota aquesta experiència acumulada en la gestió autonòmica del món educatiu ha fet que la LOE recollís tot un grapat de mesures innovadores en comparació amb la legislació anterior en l'organització de l'activitat educativa per les administracions educatives i en la normativa bàsica reservada per la Constitució a l'Estat.

Per coherència del legislador, tot el contingut referent al professorat que apareixia en les lleis ara derogades ha sofert diferents modificacions: d'una banda, les regles referides al professorat de centres públics i concertats s'han flexibilitzat per adaptar-les a les novetats de la llei en matèria curricular i organitzatives dels centres docents; de l'altra, s'ha intentat un apropament del rol del docent, sigui funcionari públic o treballador d'un centre concertat, així com de les seves condicions de treball i retributives; també s'ha incidit molt més que en la LOPEG en l'avaluació del professorat com a eina per millorar la qualitat del sistema.

Com hem vist al llarg de l'article, són moltes les novetats que s'han introduït en la regulació de les funcions del professorat, dels requisits de formació inicial i permanent, de la seva especialització adequada al currículum que haurà d'impartir, de la seva intervenció com a protagonista principal en l'activitat educativa dels centres docents, de les responsabilitats com a gestors i directores de la vida acadèmica, de l'orientació professional i de la tutoria dels seus alumnes, de les relacions amb les famílies dels alumnes i amb l'entorn dels centres docents... Però, a diferència del que ha succeït entre el 1990 i el 2006, en què s'ha transformat profundament el sistema educatiu i la societat en què s'insereix la pràctica educativa, i malgrat les nombroses innovacions introduïdes, la LOE no ha transformat la regulació legal del professorat.

La reforma de la funció pública del 1988 va anunciar la reforma educativa de la LOGSE, que ja s'estava gestant, i va remetre a un futur immediat la reforma dels principals capítols de la funció pública docent: el procediment d'ingrés als cossos de funcionaris, la promoció interna d'un cos a un altre, la promoció professional docent i la reordenació dels cossos docents. Tot això, excepte la carrera professional dels docents, va ser regulat per la LOGSE, i des d'aquell any fins ara el legislador estatal no s'ha replantejat el model de la funció pública docent, ni ha intentat resoldre les contradiccions que presenta una funció pública docent en la qual s'ingressa accedint a un cos, però que està organitzada en funció de l'ocupació dels llocs de treball i les especialitats docents dels funcionaris que imparteixen la docència.

Tanmateix queden encara molts temes importants de la funció pública per abordar:

- Una reordenació dels 12 cossos docents previstos a la LOE, buscant una simplificació a fons de l'estructura de la funció pública docent, basada molt més en les activitats lligades als llocs de treball i a les especialitats docents que no als cossos mateixos, les funcions dels quals són massa semblants com per a justificar la seva existència.
- Una simplificació del nombre d'especialitats a l'educació secundària, 19 en total al batxillerat i a l'ESO, definides quasi totes l'any següent d'aprovar-se la LOGSE, molt abans que s'implantessin l'ESO i el batxillerat, i sense que s'hi hagi introduït cap innovació des de la seva creació. També s'hauria de revisar l'atribució de competència docent de les 54 especialitats de formació professional, atès que en cap cas no comparteixen l'atribució d'un mateix mòdul de formació professional a més d'una especialitat, dintre d'una mateixa família professional o entre diferents famílies.
- Un impuls a la carrera docent facilitant i flexibilitzant l'accés dels funcionaris d'un cos a un altre, sigui del mateix grup o d'un grup superior, i donant en aquesta promoció més valor a la feina feta en el cos anterior que a la valoració puntual dels coneixements mitjançant la superació d'unes proves competitives valorades per un tribunal.

- Una adequació a les necessitats del sistema educatiu dels procediments de selecció de funcionaris, substituint el model d'unes proves obsoletes que no garanteixen prou la selecció del millor professor.
- Una definició clara de les tasques i responsabilitats dels docents en la seva pràctica diària als centres i en la relació amb les famílies i amb altres professionals que intervenen en el procés educatiu.
- Un model de carrera professional que reconegui la tasca i la dedicació del professorat en les activitats que tingui encomanades i sense que li calgui canviar ni de lloc de treball ni de cos;
- Una definició del concepte de mèrit docent idèntica per a tots els cossos docents i que permeti valorar amb els mateixos criteris els mèrits dels concursos de trasllats, tant en el cos de mestres com en la resta de cossos de secundària;
- Un recolzament de la funció directiva i un impuls decidit a l'autonomia dels centres docents que permeti a les Administracions educatives assignar-los noves competències en matèria organitzativa, econòmica i de gestió del professorat adscrit al centre;
- Una regulació de l'avaluació del professorat, amb la participació del centre i del mateix professor avaluat, amb criteris públics i amb possibilitat de contrastar els resultats, i amb l'objectiu de millorar la qualitat educativa.

Barcelona, 24 de maig de 2006